2021 m. lapkričio 11 d., ketvirtadienis

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

REZOLIUCIJOS

EUROPOS PARLAMENTAS

P9_TA(2021)0451

Demokratijos ir žiniasklaidos laisvės bei pliuralizmo stiprinimas ES

2021 m. lapkričio 11 d. Europos Parlamento rezoliucija „Demokratijos ir žiniasklaidos laisvės bei pliuralizmo stiprinimas ES: netinkamas civilinės ir baudžiamosios teisės veiksmų naudojimas siekiant užtildyti žurnalistus, NVO ir pilietinę visuomenę“ (2021/2036(INI))

(2022/C 205/01)

Europos Parlamentas,

— atsižvelgdamas į Europos Sąjungos sutartį (ES sutartis), ypač į jos 2 straipsnį, 3 straipsnį, 4 straipsnio 3 dalį ir 5, 6, 7 bei 19 straipsnius,

— atsižvelgdamas į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV), ypač jos 70, 81, 82, 114 ir 352 straipsnius,

— atsižvelgdamas į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją (toliau – Chartija), ypač į jos 11, 12, 15, 20, 47, 48 ir 54 straipsnius,

— atsižvelgdamas į Protokolą Nr. 1 dėl nacionalinių parlamentų vaidmens Europos Sąjungoje ir į Protokolą Nr. 2 dėl subsidiarumo ir proporcingumo principų taikymo, pridėtus prie ES sutarties ir SESV,

— atsižvelgdamas į 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma II“) ([1]),

— atsižvelgdamas į 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo („Briuselis I“) ([2]),

— atsižvelgdamas į 2019 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2019/1937 dėl asmenų, pranešančių apie Sąjungos teisės pažeidimus, apsaugos ([3]),

— atsižvelgdamas į 2021 m. balandžio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2021/692, kuriuo nustatoma Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programa ir kuriuo panaikinami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1381/2013 ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 390/2014 ([4]),

([1]) OL L 199, 2007 7 31, p. 40.
([2]) OL L 351, 2012 12 20, p. 1.
([3]) OL L 305, 2019 11 26, p. 17.
([4]) OL L 156, 2021 5 5, p. 1.

— atsižvelgdamas į 2021 m. balandžio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2021/693, kuriuo nustatoma Teisingumo programa ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 1382/2013 ([5]),

— atsižvelgdamas į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką,

— atsižvelgdamas į komunikatą „2021 m. Komisijos darbo programa. Gyvybinga Sąjunga pažeidžiamame pasaulyje“ (COM(2020)0690),

— atsižvelgdamas į Komisijos komunikatą dėl Europos demokratijos veiksmų plano (COM(2020)0790),

— atsižvelgdamas į 2020 m. kovo 5 d. Komisijos komunikatą „Lygybės sąjunga. 2020–2025 m. lyčių lygybės strategija“ (COM(2020)0152),

— atsižvelgdamas į 2020 m. rugsėjo 30 d. Komisijos komunikatą „2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Teisinės valstybės padėtis Europos Sąjungoje“ (COM(2020)0580) ir prie jo pridedamus 27 šalių skyrius, kuriuose aptariama teisinės valstybės principo padėtis valstybėse narėse (SWD(2020)0300–0326),

— atsižvelgdamas į 2020 m. lapkričio 12 d. Komisijos komunikatą „Lygybės sąjunga. 2020–2025 m. LGBTIQ asmenų lygybės strategija“ (COM(2020)0698),

— atsižvelgdamas į Komisijos rekomendaciją dėl žurnalistų ir kitų žiniasklaidos specialistų apsaugos, saugumo ir įgalėjimo užtikrinimo Europos Sąjungoje (C/2021/6650),

— atsižvelgdamas į Komisijos tolesnius veiksmus, susijusius su Europos Parlamento 2018 m. gegužės 3 d. ne teisėkūros rezoliucija dėl žiniasklaidos pliuralizmo ir žiniasklaidos laisvės Europos Sąjungoje,

— atsižvelgdamas į 2018 m. sausio 17 d. paskelbtą Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros ataskaitą „Žmogaus teisių srityje ES veikiančių pilietinės visuomenės organizacijų patiriamos problemos“, 2020 m. paskelbtus koronaviruso pandemijos poveikio pagrindinėms teisėms ES biuletenius ir į kitas šios agentūros ataskaitas, duomenis bei priemones, visų pirma Europos Sąjungos pagrindinių teisių informacinę sistemą (EFRIS),

— atsižvelgdamas į Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją, ypač į jos 19 straipsnį,

— atsižvelgdamas į kitus JT dokumentus dėl žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos ir JT visuotiniame periodiniame vertinime pateikiamas rekomendacijas bei ataskaitas, taip pat į JT žmogaus teisių sutarčių stebėsenos organų teisinę praktiką ir Žmogaus teisių tarybos įgaliotųjų ekspertų sistemą,

— atsižvelgdamas į 1999 m. kovo 8 d. Jungtinių Tautų deklaraciją dėl žmogaus teisių gynėjų,

— atsižvelgdamas į JT specialiojo pranešėjo teisės laisvai rinktis į taikius susirinkimus ir burtis į asociacijas klausimais ataskaitą dėl strateginių ieškinių dėl visuomenės dalyvavimo (angl. SLAPP) ir teisių į taikių susirinkimų ir asociacijų laisvę,

— atsižvelgdamas į Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją, Europos socialinę chartiją, Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką ir Europos socialinių teisių komiteto išaiškinimus, taip pat Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos, Ministrų Komiteto, žmogaus teisių komisaro, Europos komisijos kovai su rasizmu ir netolerancija, Kovos su diskriminacija, įvairovės ir įtraukties iniciatyvinio komiteto, Venecijos komisijos bei kitų Europos Tarybos organų konvencijas, rekomendacijas, rezoliucijas, nuomones ir ataskaitas,

— atsižvelgdamas į 2012 m. liepos 4 d. Europos Tarybos deklaraciją dėl siekiant užtikrinti saviraiškos laisvę pageidautinų tarptautinių standartų, kiek tai susiję su parankios jurisdikcijos paieškomis šmeižto bylose (vadinamuoju šmeižto turizmu),

— atsižvelgdamas į 2016 m. balandžio 13 d. Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendaciją valstybėms narėms dėl žurnalistikos apsaugos ir žurnalistų bei kitų žiniasklaidos atstovų saugumo (CM/Rec(2016)4[1]),

([5]) OL L 156, 2021 5 5, p. 21.

2021 m. lapkričio 11 d., ketvirtadienis

— atsižvelgdamas į 2018 m. lapkričio 28 d. Europos Tarybos rekomendaciją dėl poreikio stiprinti ir skatinti pilietinės visuomenės erdvę Europoje (CM/Rec(2018)11),

— atsižvelgdamas į 2018 m. kovo 7 d. Europos Tarybos rekomendaciją valstybėms narėms dėl žiniasklaidos pliuralizmo ir žiniasklaidos nuosavybės skaidrumo (CM/Rec(2018)1),

— atsižvelgdamas į 2021 m. birželio 11 d. Europos Tarybos ministrų konferencijos rezoliuciją dėl žurnalistų saugumo,

— atsižvelgdamas į 2020 m. spalio 27 d. paskelbtą Europos Tarybos žmogaus teisių komisaro straipsnį „Žmogaus teisių komentaras: metas imtis veiksmų dėl strateginių ieškinių dėl visuomenės dalyvavimo“ (angl. *Human Rights Comment: Time to take action against SLAPPs*),

— atsižvelgdamas į Europos Tarybos platformos, skirtos žurnalistikos apsaugai ir žurnalistų saugumui skatinti, organizacijų partnerių 2021 m. metinę ataskaitą,

— atsižvelgdamas į Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro, atstovo žiniasklaidos laisvės klausimais bei kitų Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO) organų rekomendacijas ir ataskaitas,

— atsižvelgdamas į 2020 m. gegužės 29 d. tinklo EU-CITZEN tyrimą „Strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo ES kontekste“ ([6]) (angl. *SLAPP in the EU context*),

— atsižvelgdamas į nevyriausybinių organizacijų koalicijos raginimą parengti direktyvą dėl kovos su strateginiais ieškiniais dėl visuomenės dalyvavimo ([7]),

— atsižvelgdamas į 2021 m. birželio mėn. tyrimą „Strateginių ieškinių dėl visuomenės dalyvavimo naudojimas siekiant nutildyti žurnalistus, NVO ir pilietinę visuomenę“ (angl. *The Use of SLAPPs to Silence Journalists, NGOs and Civil Society*), kurį Teisės reikalų komiteto prašymu užsakė Europos Parlamento teminis skyrius,

— atsižvelgdamas į savo 2020 m. balandžio 23 d. informacinį pranešimą „ES demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių mechanizmo Europos pridėtinė vertė. Išankstinis vertinimas“ (angl. *European added value of an EU mechanism on democracy, rule of law and fundamental rights – Preliminary Assessment*),

— atsižvelgdamas į savo 2013 m. gegužės 21 d. rezoliuciją „ES chartija. Žiniasklaidos laisvės ES standartų nustatymas“ ([8]),

— atsižvelgdamas į savo 2016 m. spalio 25 d. rezoliuciją su rekomendacijomis Komisijai dėl ES demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių mechanizmo sukūrimo ([9]),

— atsižvelgdamas į savo 2018 m. balandžio 19 d. rezoliuciją dėl poreikio parengti Europos vertybių priemonę siekiant remti pilietinės visuomenės organizacijas, propaguojančias pagrindines vertybes Europos Sąjungoje vietos ir nacionaliniu lygmeniu ([10]),

— atsižvelgdamas į savo 2018 m. balandžio 19 d. rezoliuciją „Tiriamosios žurnalistikos atstovų apsauga Europoje: Slovakijos žurnalistų Jáno Kuciako ir Martinos Kušnírovos atvejis“ ([11]),

— atsižvelgdamas į savo 2018 m. gegužės 3 d. rezoliuciją dėl žiniasklaidos pliuralizmo ir žiniasklaidos laisvės Europos Sąjungoje ([12]),

---

([6]) https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/ad-hoc-literature-review-analysis-key-elements-slapp_en.pdf
([7]) https://rsf.org/en/news/rsf-and-60-other-organisations-call-eu-anti-slapp-directive
([8]) OL C 55, 2016 2 12, p. 33.
([9]) OL C 215, 2018 6 19, p. 162.
([10]) OL C 390, 2019 11 18, p. 117.
([11]) OL C 390, 2019 11 18, p. 111.
([12]) OL C 41, 2020 2 6, p. 64.

— atsižvelgdamas į savo 2018 m. lapkričio 14 d. rezoliuciją dėl poreikio sukurti visapusišką ES mechanizmą, skirtą demokratijai, teisinei valstybei ir pagrindinėms teisėms apsaugoti ([13]),

— atsižvelgdamas į savo 2019 m. vasario 13 d. rezoliuciją dėl priešiškos reakcijos į moterų teises ir lyčių lygybę ES ([14]),

— atsižvelgdamas į savo 2019 m. kovo 28 d. rezoliuciją dėl teisinės valstybės ir kovos su korupcija ES, ypač Maltoje ir Slovakijoje, padėties ([15]),

— atsižvelgdamas į savo 2019 m. gruodžio 18 d. rezoliuciją dėl teisinės valstybės padėties Maltoje po neseniai atskleistų faktų apie Daphnės Caruanos Galizios nužudymą ([16]),

— atsižvelgdamas į savo 2020 m. sausio 15 d. rezoliuciją dėl metinės žmogaus teisių ir demokratijos pasaulyje 2018 m. ir Europos Sąjungos politikos šioje srityje ataskaitos ([17]),

— atsižvelgdamas į savo 2020 m. spalio 7 d. rezoliuciją dėl ES demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių mechanizmo sukūrimo ([18]),

— atsižvelgdamas į savo 2020 m. lapkričio 25 d. rezoliuciją „Žiniasklaidos laisvės stiprinimas: žurnalistų apsauga Europoje, neapykantos retorika, dezinformacija ir platformų vaidmuo“ ([19]),

— atsižvelgdamas į savo 2020 m. lapkričio 26 d. rezoliuciją dėl 2018–2019 m. metinio pranešimo dėl pagrindinių teisių padėties Europos Sąjungoje ([20]),

— atsižvelgdamas į savo 2020 m. gruodžio 17 d. rezoliuciją dėl 2021–2027 m. daugiametės finansinės programos, Tarpinstitucinio susitarimo, ES ekonomikos gaivinimo priemonės ir Reglamento dėl teisinės valstybės principo ([21]),

— atsižvelgdamas į savo 2021 m. kovo 11 d. rezoliuciją dėl ES paskelbimo LGBTIQ asmenų laisvės erdve ([22]),

— atsižvelgdamas į savo 2021 m. kovo 25 d. rezoliuciją dėl Reglamento (ES, Euratomas) 2020/2092 taikymo (teisinės valstybės sąlygų mechanizmas) ([23]),

— atsižvelgdamas į savo 2021 m. balandžio 29 d. rezoliuciją dėl Daphnės Caruanos Galizios nužudymo ir teisinės valstybės padėties Maltoje ([24]),

— atsižvelgdamas į savo 2021 m. gegužės 19 d. rezoliuciją dėl klimato kaitos poveikio žmogaus teisėms ir aplinkos gynėjų vaidmens šioje srityje ([25]),

— atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnį,

— atsižvelgdamas į bendrus Teisės reikalų komiteto ir Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komiteto svarstymus pagal Darbo tvarkos taisyklių 58 straipsnį,

— atsižvelgdamas į Kultūros ir švietimo komiteto nuomonę,

— atsižvelgdamas į Teisės reikalų komiteto pranešimą ir Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komiteto nuomonę (A9-0292/2021),

---

([13]) OL C 363, 2020 10 28, p. 45.
([14]) OL C 449, 2020 12 23, p. 102.
([15]) OL C 108, 2021 3 26, p. 107.
([16]) OL C 255, 2021 6 29, p. 22.
([17]) OL C 388, 2020 11 13, p. 100.
([18]) OL C 395, 2021 9 29, p. 2.
([19]) OL C 425, 2021 10 20, p. 28.
([20]) OL C 425, 2021 10 20, p. 107.
([21]) OL C 445, 2021 10 29, p. 15.
([22]) Priimti tekstai, P9_TA(2021)0089.
([23]) Priimti tekstai, P9_TA(2021)0103.
([24]) Priimti tekstai, P9_TA(2021)0148.
([25]) Priimti tekstai, P9_TA(2021)0245.

2021 m. lapkričio 11 d., ketvirtadienis

A. kadangi teisės į saviraiškos laisvę, informaciją ir visuomenės dalyvavimą yra demokratijos pagrindas; kadangi saviraiškos laisvė yra būtina siekiant įgyvendinti skaidrumo ir atskaitomybės principus; kadangi visuomenės dalyvavimas, kai fizinis ar juridinis asmuo dalyvauja sprendžiant viešojo intereso klausimus, gali būti įvairių formų; kadangi visuomenės dalyvavimas gali apimti internete ir realiame gyvenime vykdomą viešąją kontrolę ir viešosios informacijos sklaidą, pvz., žurnalistinius pranešimus, publikacijas ar kūrinius, įskaitant redakcinį turinį, politinio, mokslinio, akademinio, meninio pobūdžio pranešimus, publikacijas ar kūrinius, komentarus ar satyrinę medžiagą, įskaitant atvejus, kai rašoma, be kita ko, apie viešuosius asmenis, atsižvelgiant į platesnius interesus atvirai diskutuojant politiniais klausimais; kadangi publikacijoms, kuriomis prisidedama prie diskusijų viešojo intereso ar visuomenei svarbiais klausimais, taikoma didesnė apsaugos riba; kadangi priimtinos visuomenės veikėjų, ypač politikų ir valstybės pareigūnų, kritikos ribos yra platesnės;

B. kadangi nepriklausoma, nešališka, profesionali ir atsakinga žurnalistika, taip pat galimybė gauti pliuralistinės informacijos yra pagrindiniai demokratijos ramsčiai; kadangi norint, kad demokratija klestėtų, būtina yra pilietinės visuomenės teikiama informacija, pranešimai, nuomonės, tvirtinimai, argumentai ir kiti pareiškimai; kadangi mažėjanti pilietinės visuomenės erdvė kai kuriose šalyse kelia vis didesnį susirūpinimą ir gali daryti neigiamą poveikį demokratijai; kadangi nepriklausoma ir kokybiška žurnalistika bei pilietinės visuomenės organizacijos atlieka nepaprastai svarbų vaidmenį kaip demokratijos ir teisinės valstybės sergėtojos, priversdamos valdžią atsiskaityti ir kovodamos su dezinformacija bei klaidinga informacija, taip pat užsienio jėgų politiniu kišimusi ir manipuliavimu;

C. kadangi pastaraisiais metais žurnalistams ir žiniasklaidos veikėjams Europoje ir užsienyje vis dažniau kyla grėsmė, jie fiziškai užpuolami ir žudomi dėl savo darbo, ypač kai jis susijęs su piktnaudžiavimu valdžia, korupcija, pagrindinių teisių pažeidimais ir nusikalstama veikla; pabrėžia, kad, norint veiksmingai naudotis saviraiškos laisve, reikia taikyti įvairias pozityvias žurnalistų apsaugos priemones, be kita ko, siekiant apsaugoti gyvybes ir ištirti nužudymus, taip pat veiksmingos žurnalistų šaltinių apsaugos priemones; pažymi, kad kylanti grėsmė yra ne tik smurtinio pobūdžio ir kad žurnalistai bauginami taip pat darant teisinį, politinį, socialinį ir kultūrinį bei ekonominį spaudimą;

D. kadangi teisė į saviraiškos laisvę yra pagrindinė teisė, kuria turi būti naudojamasi pareigingai ir atsakingai, atsižvelgiant į pagrindinę žmonių teisę gauti nešališką informaciją, taip pat paisant pagrindinės teisės į asmens reputacijos ([26]) ir privatumo apsaugą; kadangi kilus konfliktui tarp šių teisių, visos šalys turi turėti galimybę kreiptis į teismą, jei klausimas neišsprendžiamas taikiai;

E. kadangi strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo (angl. SLAPP) yra ieškiniai arba kiti teisiniai veiksmai (pvz., draudimai, turto įšaldymas), kuriuos pareiškia privatūs asmenys ir subjektai, taip pat valstybės pareigūnai, viešosios įstaigos ir valstybės valdomi subjektai, nukreipti prieš vieną ar daugiau asmenų arba grupių, naudojant įvairius teisinius pagrindus, daugiausia civilinės ir baudžiamosios teisės srityje, taip pat grasinimai imtis tokių veiksmų, siekiant užkirsti kelią Sąjungos ir nacionalinės teisės pažeidimų, korupcijos ar kitokio piktnaudžiavimo atvejų tyrimams ir pranešimams apie juos arba siekiant užkirsti kelią visuomenės dalyvavimui ar kitaip jam kenkti; kadangi jie daro tiesioginį ir žalingą poveikį demokratiniam dalyvavimui, visuomenės atsparumui bei dialogui ir prieštarauja ES sutarties 2 straipsnyje įtvirtintoms vertybėms;

F. kadangi visuomenės dalyvavimas apima (tačiau tuo neapsiriboja) viešojo intereso klausimų, be kita ko praktikos, kuri kelia grėsmę pagrindinėms teisėms ir laisvėms, demokratijai, teisinei valstybei ar geram valdymui, tyrimą, pasisakymą šiais klausimais, pranešimus apie juos ar kitokį jų atskleidimą ir teisių propagavimą naudojantis tokiomis pilietinėmis laisvėmis, kaip asociacijų laisvė, taikių susirinkimų laisvė ir saviraiškos bei informacijos laisvė;

G. kadangi asmenys, prieš kuriuos naudojami SLAPP, dažniausiai paduodami į teismą dėl reiškiamo kritiško požiūrio į privačių asmenų ir subjektų, taip pat valstybės pareigūnų, viešųjų įstaigų ir valstybės valdomų subjektų elgesį arba neteisėtos veiklos pasmerkimo, internetinėmis ar ne interneto išraiškos formomis, arba imantis atsakomųjų veiksmų už šių asmenų dalyvavimą kampanijose, teismo bylose, veikloje ar protestuose; kadangi SLAPP dažniausiai yra ieškiniai,

([26]) Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 10 straipsnis.

kurie neturi teisinio pagrindo, yra akivaizdžiai nepagrįsti, jiems būdingas galios disbalansas ir tai, kad ieškovas piktnaudžiauja savo teisėmis ar procesu, teikdamas perteklinius teiginius klausimais, kuriais atsakovas naudojasi teisiškai apsaugota teise, ir todėl naudodamas teismo procesą kitais nei nuoširdaus naudojimosi teise tikslais;

H. kadangi, anot pilietinės visuomenės organizacijų, akademinės bendruomenės atstovų, praktikuojančių teisininkų ir nukentėjusių asmenų, kurie nagrinėja šią temą, SLAPP tampa vis sudėtingesni ir veiksmingesni, o vienas iš naudojamų metodų – keli ieškiniai tam pačiam asmeniui dėl to paties dalyko, o tai reiškia, kad visų jų gynyboje ir nagrinėjime vienu metu ir lygiagrečiai turi dalyvauti tas pats asmuo, todėl neproporcingai padidėja išlaidos; kadangi SLAPP dažnai grindžiami teiginiais apie garbės ir orumo įžeidimą ir šmeižtą raštu ar žodžiu, kurie daugelyje valstybių narių vis dar laikomi nusikalstamomis veikomis, ir asmenims, prieš kuriuos naudojami SLAPP, pareiškiami baudžiamieji kaltinimai ir kartu jiems pareiškiami ieškiniai dėl civilinės atsakomybės, kuri tariamai kyla dėl to paties elgesio; kadangi SLAPP dažnai pažeidžiama Chartijoje pripažįstama nukentėjusių asmenų teisė į gynybą, taip pat gali būti daromas poveikis jų teisei į teisingą bylos nagrinėjimą ir nekaltumo prezumpcijai;

I. kadangi Sąjungoje stokojama nuoseklaus ir visapusiško teisinio ir teisminio požiūrio, todėl nesudaromos sąlygos greitai nustatyti ir veiksmingai spręsti SLAPP bylas; kadangi apsaugos nuo SLAPP ieškinių lygis valstybėse narėse toliau labai skiriasi, todėl kenkiama teisiniam tikrumui ir asmenų, prieš kuriuos naudojami SLAPP, teisei į veiksmingą teisinę gynybą; kadangi vienas iš pagrindinių uždavinių rengiant kovos su SLAPP teisės aktus yra tai, kaip spręsti piktnaudžiavimo ieškiniais klausimą, nedarant poveikio ieškovų teisėms, kylančioms iš valstybių narių konstitucijų ir jų prievolių pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją ir Europos žmogaus teisių konvenciją;

J. kadangi įrodymais patvirtinta, kad SLAPP – vis labiau plintanti praktika, kaip matyti iš daugelio atvejų visoje Sąjungoje, pvz., šiurpaus tiriamosios žurnalistikos atstovės Daphnės Caruanos Galizios atvejo: 2017 m. spalio 16 d. ši žurnalistė buvo nužudyta ir tai buvo griežtai pasmerkta, tačiau iki tos dienos, kaip pranešama, įvairiose jurisdikcijose jai buvo pateikti 47 civiliniai ir baudžiamieji ieškiniai dėl garbės ir orumo įžeidimo (dėl jų buvo įšaldytas jos turtas), o jos įpėdiniai su minėtais ieškiniais susiduria ir toliau; kadangi kitų nerimą keliančių bylų prieš nepriklausomus žurnalistus ir žiniasklaidą pavyzdžiai – tai, be kita ko, bendrovės „Realtid Media“ atvejis: šiai bendrovei buvo ne kartą grasinama pareikšti ieškinį kitoje jurisdikcijoje nei ta, kurioje buvo pateiktas atitinkamas pranešimas, ir dienraščio „Gazeta Wyborcza“ atvejis: valstybės sektoriaus subjektai ir pareigūnai šiam dienraščiui ir toliau reguliariai kelia bylas;

K. kadangi SLAPP dažnai naudoja valdžios institucijos arba jos įgaliotiniai, pvz., valstybės finansuojamos žiniasklaidos priemonės, valstybės finansuojamos NVO ar valstybės valdomos įmonės;

L. kadangi SLAPP gali būti priemonė, padedanti mažinti žiniasklaidos pliuralizmą sisteminiu lygmeniu, nes jais daromas atgrasomasis poveikis nepriklausomai žiniasklaidai; kadangi SLAPP yra sąmoningai inicijuojami siekiant, kad bylinėjimasis atsakovams būtų brangus, užsitęsęs ir sudėtingas, be kita ko, bauginant atsakovus ir eikvojant jų finansinius bei psichologinius išteklius; kadangi SLAPP daro žalingą poveikį ne tik aukoms, bet ir jų šeimoms, taip pat platesniam visuomenės dalyvavimui;

M. kadangi nuo SLAPP nukentėję asmenys ir SLAPP taikiniai – tai žurnalistai, leidėjai ir žiniasklaidos organizacijos, akademinės bendruomenės atstovai, NVO, pilietinė visuomenė ir kiti subjektai, įsitraukę į visuomenės dalyvavimą, pvz., veikiantys žmogaus teisių ir aplinkos apsaugos srityse;

N. kadangi Sąjungoje SLAPP dažnai yra tarpvalstybinio pobūdžio ir dėl to vėluojama teikti pranešimus arba pateikiama neišsami informacija, kaip matyti iš daugelio atvejų, dažnai susijusių su žmogaus teisėmis ir aplinkos apsauga, finansiniu sukčiavimu ir (arba) korupcija, kai tokiais ieškiniais akivaizdžiai bandoma uždelsti informacijos skelbimą, stabdant arba diskredituojant atskirų žurnalistų ir leidėjų darbą, taip atimant iš piliečių teisę į informaciją ir darant poveikį žiniasklaidos pliuralizmui, laisvei bei įvairovei; kadangi taip pat trečiųjų šalių subjektai gali pareikšti ir grasinti pareikšti SLAPP sergėtojams Sąjungoje ir minėti ieškiniai gali būti pareikšti trečiųjų šalių teismuose;

O. kadangi valstybėse narėse vis dažniau naudojamos vidaus SLAPP bylos, siekiant apriboti žodžio laisvę ir teisę į informaciją, darant atgrasomąjį poveikį nuo SLAPP nukentėjusiems asmenims, pasikliaunant tuo, kad asmenys, prieš kuriuos naudojami SLAPP, bus psichologiškai ir finansiškai išsekinti ir priversti neatskleisti viešojo intereso klausimų;

P. kadangi jokioje valstybėje narėje nenumatyta tiesioginių teisės aktų dėl SLAPP ir sykiu dažnai šiuo klausimu taikomos dviprasmiškos ir plataus masto nacionalinės garbės ir orumo įžeidimo nuostatos, taip pat griežtos sankcijos, įskaitant baudžiamojo pobūdžio sankcijas, dėl to iš esmės prisidedama prie šių piktnaudžiavimu grindžiamų ieškinių skaičiaus didėjimo ir tolesnio asmenų bauginimo;

Q. kadangi žurnalistų kriminalizavimas dėl jų darbo yra ypač rimta problema; kadangi baudžiamosios teisės nuostatos dėl garbės ir orumo įžeidimo tebetaikomos 23 valstybėse narėse, nepaisant to, kad, be kita ko, Jungtinės Tautos, Europos Taryba, ESBO ir tokios prestižinės NVO, kaip „Cenzūros indeksas“, Tarptautinis spaudos institutas ir Žurnalistų apsaugos komitetas, ne kartą ragino jas panaikinti;

R. kadangi neįpareigojančios teisės priemonės yra palankiai vertintina priemonė, papildanti pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto, taip pat tam tikros šiuo metu galiojančios tarptautinės privatinės teisės peržiūrą, tačiau vien jos nesuteikia visiškos teisminės apsaugos;

S. kadangi informuotumo apie SLAPP didinimas yra nepaprastai svarbus siekiant informuoti visuomenę ir teisės specialistus, ypač teisėjus ir advokatus, apie šį klausimą;

T. kadangi tais atvejais, kai SLAPP ieškinius pareiškia valstybės pareigūnai, viešosios įstaigos arba valstybės valdomi subjektai, pvz., valstybės valdomos įmonės, jie tampa politinės galios įgyvendinimo priemone ir žala nuo SLAPP nukentėjusiems asmenims gali būti dar didesnė;

Poveikis pagrindinėms teisėms ir teisinei valstybei

1. pabrėžia, kad SLAPP yra apmaudus tiesioginis išpuolis prieš naudojimąsi pagrindinėmis teisėmis ir laisvėmis ir jais siekiama nutildyti kritiškų visuomenės minčių ir nuomonių įvairovę, be kita ko, žurnalistų savicenzūros būdu; pabrėžia, kad pagrindinės teisės ir demokratija yra susijusios su teisinės valstybės principo laikymusi ir kad kėsinimasis į žiniasklaidos laisvę ir demokratinį visuomenės dalyvavimą, įskaitant saviraiškos, informacijos, susirinkimų ir asociacijų laisves, kelia grėsmę Sąjungos vertybėms, įtvirtintoms ES sutarties 2 straipsnyje; laikosi nuomonės, kad SLAPP kelia itin didelį susirūpinimą, jeigu jie yra tiesiogiai ar netiesiogiai finansuojami iš valstybės biudžeto ir yra derinami su kitomis netiesioginėmis ir tiesioginėmis valstybės priemonėmis, nukreiptomis prieš nepriklausomas žiniasklaidos priemones, nepriklausomą žurnalistiką ir pilietinę visuomenę; palankiai vertina tai, kad į Komisijos 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, vertinant žiniasklaidos laisvę ir pliuralizmą visoje Sąjungoje, įtraukti SLAPP ieškiniai ir kad šioje ataskaitoje atkreipiamas dėmesys į konkrečias priemones ir geriausią kovos su jais praktiką; ragina į būsimas metines ataskaitas įtraukti išsamų žiniasklaidos, ypač tiriamosios žurnalistikos, teisinės aplinkos vertinimą ir nuodugniau išnagrinėti žurnalistams ir pilietinei visuomenei kylančius iššūkius, taip pat atgrasomąjį poveikį, kurį SLAPP gali daryti šiems subjektams; pabrėžia, kad SLAPP ieškiniai kelia grėsmę laisvai ir pliuralistinei žiniasklaidai; ragina Komisiją taip pat paskelbti konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas ir įvertinti jų pažangą, be kita ko, klausimais, susijusiais su žiniasklaidos laisvės padėtimi valstybėse narėse;

2. reiškia susirūpinimą dėl mažėjančios pilietinės visuomenės organizacijų erdvės ir grėsmės žurnalistams, kurie komunikuoja svarbiais viešojo intereso klausimais ir kritiškai vertina įtakingus visuomenės narius, taip pat dėl to, kad SLAPP vis dažniau naudojamasi kaip priemone asmenims, prieš kuriuos naudojami SLAPP, nutildyti ir įbauginti; ragina valstybes nares įtraukti gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis ir kritinį mąstymą į nacionalines mokymo programas ir glaudžiai bendradarbiauti su žurnalistais šiuo klausimu visais visuomenės lygmenimis, ypač su jaunimu ir tais asmenimis, kurie yra pažeidžiami klaidingos informacijos, dezinformacijos ir manipuliavimo; palankiai vertina tai, kad pagal programos „Kūrybiška Europa“ tarpsektorinę paprogramę pradėti įgyvendinti nauji veiksmai siekiant didinti žiniasklaidos laisvę, kokybišką žurnalistiką ir žiniasklaidos priemonių naudojimo raštingumą;

3. primena, kad valstybių narių įsipareigojimas sudaryti palankesnes sąlygas naudotis teisėmis į saviraiškos, taikių susirinkimų ir asociacijų laisvę apima pareigą sukurti ir palaikyti palankią aplinką visuomenės dalyvavimui ir viešiesiems sergėtojams; pabrėžia, jog svarbu, kad visi subjektai, įsitraukę į visuomenės dalyvavimą, galėtų laisvai veikti, nebijodami, kad jiems gali būti grasinama, jie būtų gąsdinami ar prieš juos būtų smurtaujama; pabrėžia, kad valstybės narės taip pat turi užtikrinti žurnalistų teisę apsaugoti savo šaltinius;

Poveikis vidaus rinkai

4. pabrėžia, kad visuomenės dalyvavimui taip pat tenka svarbus vaidmuo užtikrinant tinkamą vidaus rinkos veikimą ir Sąjungos teisės aktų bei politikos vykdymo užtikrinimą, nes Sąjungos teisės pažeidimai, įskaitant pagrindinių teisių pažeidimus, korupciją ir kitą piktnaudžiavimo praktiką, keliančią grėsmę tinkamam vidaus rinkos veikimui, dažnai paviešinami dėl visuomenės dalyvavimo; pabrėžia, kad būtina numatyti apsaugos priemones nuo SLAPP ieškinių praktikos siekiant pašalinti riziką, kurią ši piktnaudžiavimo praktika kelia ES teisės aktų ir politikos vykdymo užtikrinimui;

5. pabrėžia, kad SLAPP naudojimas daro neigiamą poveikį asmenų ir organizacijų, įsitraukusių į visuomenės dalyvavimą, kurie yra pažeidžiami dėl tokių ieškinių, naudojimuisi vidaus rinkos laisvėmis, nes tai, kad valstybėse narėse nėra tokio paties lygio apsaugos nuo tokių ieškinių, gali atgrasyti juos nuo veikimo su pasitikėjimu visoje Sąjungoje; be to, pabrėžia, kad SLAPP bylos arba grėsmė, kad bus pareikštas SLAPP, prieštarauja veiksmingam naudojimuisi teisei į įsisteigimo laisvę ir laisvą paslaugų judėjimą, nes šie ieškiniai daro atgrasomąjį poveikį visų pirma žurnalistams, kurie gali imtis savicenzūros, užuot pranešę apie viešojo intereso klausimus kitose valstybėse narėse, nes tokiu atveju jiems kyla SLAPP rizika kitokiose ir nežinomose teisinėse sistemose;

6. atkreipia dėmesį į tai, kad žiniasklaidos pliuralizmui ir įvairovei kyla pavojus, kai pats mažų žiniasklaidos paslaugų teikėjų egzistavimas yra veikiamas sąmoningos grėsmės, kad ieškovai, pasinaudoję šmeižto turizmu, sukels neproporcingą žalą;

7. todėl mano, kad apsauga nuo SLAPP ieškinių, padedant užtikrinti Sąjungos teisės vykdymą ir išsaugant veiksmingą nacionalinių teisingumo sistemų veikimą bei bendrą teisminio bendradarbiavimo erdvę, būtų iš esmės prisidedama prie tinkamo vidaus rinkos veikimo;

Poveikis teisingumo sistemoms

8. atkreipia dėmesį į tai, kad SLAPP ne tik labai pažeidžiama nuo SLAPP nukentėjusių asmenų veiksminga teisė kreiptis į teismą, taigi teisinės valstybė principas, bet šie ieškiniai taip pat yra piktnaudžiavimas valstybių narių teisingumo ir teisinėmis sistemomis, visų pirma kenkiant valstybių narių gebėjimui sėkmingai spręsti vis dar egzistuojančias bendras problemas, nurodytas teisingumo rezultatų suvestinėje, pvz., proceso trukmės ir teisingumo sistemų kokybės, taip pat darbo krūvio dėl bylų skaičiaus valdymo ir susikaupusių neišnagrinėtų bylų skaičiaus problemas; primena, kad tinkamai veikiančioje ir nepriklausomoje teisingumo sistemoje sprendimai priimami nepagrįstai nedelsiant ir teisminiai ištekliai valdomi taip, kad būtų užtikrinamas kuo didesnis veiksmingumas, o tai įmanoma tik tais atvejais, kai teisėjai ir teisminės institucijos vykdo savo pareigas visiškai nepriklausomai ir nešališkai ir jiems nesukuriama našta dėl nepagrįstų ieškinių, kurie vėliau atmetami kaip piktnaudžiaujamojo pobūdžio ir neturintys teisinio pagrindo, nagrinėjimo; laikosi nuomonės, kad SLAPP ieškinio išankstinis atmetimas galėtų būti grindžiamas objektyviais kriterijais, pavyzdžiui, ieškovo pareikštų ieškinių ar iškeltų bylų skaičiumi ir pobūdžiu, pasirinkta jurisdikcija ir bylai taikytina teise arba akivaizdžiu ir dideliu ieškovo ir atsakovo galios disbalansu; todėl pabrėžia, kad SLAPP labai trukdo veiksmingai naudotis teise kreiptis į teismą ir turbūt pažeidžia teisę į teisingą bylos nagrinėjimą;

9. pabrėžia, kad teismų nepriklausomumas yra neatskiriama teismų sprendimų priėmimo proceso dalis ir reikalavimas, kylantis iš ES sutarties 19 straipsnyje įtvirtinto veiksmingos teisinės apsaugos principo; yra susirūpinęs dėl kai kurių valstybių narių vyriausybių pastangų silpninti valdžių padalijimą ir teisminių institucijų nepriklausomumą, taip pat naudotis SLAPP siekiant nutildyti kritikų balsus;

10. pabrėžia, kad siekiant užtikrinti veiksmingą teisingumą nepaprastai svarbūs yra nacionalinių teisingumo sistemų nepriklausomumas, kokybė ir veiksmingumas; pabrėžia, kad galimybė gauti teisinę pagalbą ir teismo mokesčių dydis gali turėti didelį poveikį teisei kreiptis į teismą; pabrėžia, kad Chartijos teisinė galia yra tokia pati kaip ir Sutarčių; pažymi, kad, kaip teigia Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, valstybių narių teisminės institucijos Chartiją taiko tik įgyvendindamos Sąjungos teisės aktus, tačiau siekiant puoselėti bendrą teisinę, teismų ir teisinės valstybės kultūrą vis dėlto svarbu, kad visada būtų atsižvelgiama į Chartijoje įtvirtintas teises;

Neapykantos kalba

11. pabrėžia, kad pastaraisiais metais žiniasklaidoje, internete ir realiame gyvenime, vis labiau plinta neapykantos kalba ir diskriminacija, taip pat kibernetinis smurtas, nukreipti prieš žurnalistus, NVO, akademinės bendruomenės atstovus, teisių gynėjus ir kitus pilietinės visuomenės veikėjus, įskaitant LGBTIQ teisių, lyčių lygybės klausimų, religijos ar tikėjimo gynėjus,

dėl to kyla grėsmė žiniasklaidos laisvei, saviraiškos, informacijos ir susirinkimų laisvėms, taip pat visuomenės saugumui; primena, kad neapykantos kalba internete gali paskatinti smurtą realiame gyvenime; primena, kad reikia propaguoti Komisijos kovos su neapykantos kurstymu internete elgesio kodeksą; pabrėžia, kad su turiniu susijusiais klausimais žurnalistės patiria tokį patį spaudimą kaip ir jų kolegos, tačiau dažniau nukenčia nuo seksualinio smurto ir priekabiavimo;

12. pabrėžia, kokie svarbūs yra bendri Europos standartai ir suderintas požiūris į neapykantos kalbą, ypač interneto aplinkoje;

Dabartinė padėtis Sąjungoje

13. pabrėžia, kad SLAPP dažnai yra nepagrįsti, neatsakingai teikiami arba pernelyg išpūstais teiginiais grindžiami ieškiniai, kuriais dažnai piktnaudžiaujama ir kurie pareiškiami ne siekiant palankaus teismo proceso rezultato, o norint įbauginti, profesiniu požiūriu diskredituoti, persekioti, varginti asmenis, prieš kuriuos jie nukreipti, daryti jiems psichologinį spaudimą arba priversti juos naudoti savo finansinius išteklius, siekiant galutinio tikslo – pasitelkiant teismo procesą juos šantažuoti ir nutildyti; pabrėžia, kad SLAPP sukelia ne tik finansinę naštą, bet ir didelių psichologinių padarinių jų aukoms, taip pat aukų šeimos nariams, o padėtį apsunkina tai, kad pastarieji taip pat gali būti įtraukti į tokį piktnaudžiavimu grindžiamos bylos nagrinėjimą po aukos mirties; atkreipia dėmesį į tai, kad SLAPP daro didelį atgrasomąjį poveikį, dėl kurio imamasi savicenzūros, suvaržomas dalyvavimas demokratiniame gyvenime, taip pat atgrasomi kiti asmenys pranešti panašiais klausimais, verstis šiomis profesijomis ar užsiimti atitinkama susijusia veikla;

14. atkreipia dėmesį į tai, kad proceso šalys, kurios nusprendžia pareikšti SLAPP, dažniausiai naudojasi ir piktnaudžiauja baudžiamaisiais įstatymais dėl garbės ir orumo įžeidimo, civiliniais ieškiniais dėl šmeižto, asmens reputacijos apsauga arba intelektinės nuosavybės teisėmis, pvz., autorių teisėmis; tačiau pažymi, kad, siekiant nutildyti dalyvaujančią visuomenę, taip pat piktnaudžiaujama įvairiomis kitomis priemonėmis, pvz., su darbo santykiais susijusiomis sankcijomis (atleidimu iš darbo), baudžiamaisiais kaltinimais mokestiniu sukčiavimu, mokesčių audito procedūromis ir duomenų apsaugos taisyklėmis;

15. apgailestauja dėl to, kad žurnalistai savo gyvybe sumokėjo už tai, kad tiesiog atliko savo darbą ir sergėjo mūsų demokratijas;

16. pabrėžia, kad ieškovo ir atsakovo galios disbalansas, visų pirma finansinių išteklių požiūriu, ir reikalavimai atlyginti neprognozuojamai didelę žalą dėl, pavyzdžiui, šmeižto, yra bendri SLAPP bruožai;

17. atsižvelgdamas į šią problemą pabrėžia, kad visose valstybėse narėse trūksta teisės aktų dėl būtiniausių apsaugos priemonių, kurias taikant asmenys būtų apsaugomi nuo to, kad prieš juos būtų panaudoti SLAPP, ir užtikrinta, kad visų valstybių narių jurisdikcijose būtų gerbiamos pagrindinės teisės; pabrėžia, kad teisminių institucijų nepriklausomumas nepaprastai svarbus siekiant užkirsti kelią vyriausybių nariams, viešojo sektoriaus subjektams ir valdžios institucijoms sėkmingai pareikšti SLAPP asmenims ir organizacijoms, teisėtai dalyvaujantiems viešuose debatuose; atsižvelgdamas į tai pažymi, kad būtina imtis konkrečių priemonių, kad būtų sukurta ir palaikoma saugi aplinka žurnalistams ir žiniasklaidos darbuotojams; ragina valstybes nares užtikrinti žiniasklaidos pliuralizmą ir žiniasklaidos nuosavybės skaidrumą; ragina Komisiją ir valstybes nares būsimame Žiniasklaidos laisvės akte parengti plataus užmojo, tvirtą ir išsamią teisinę sistemą; pripažįsta, kad perėjimas prie skaitmeninių technologijų iš esmės pakeitė žiniasklaidos aplinką; ragina visas valstybes nares nedelsiant įgyvendinti visas 2018 m. peržiūrėtos Direktyvos 2010/13/ES dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų tam tikrų nuostatų, susijusių su audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų teikimu, derinimo (Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva) ([27]) nuostatas; palankiai vertina Europos audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų reguliuotojų grupės (ERGA) įsteigimą ir ragina audiovizualinio sektoriaus reguliavimo institucijas bendradarbiauti vidaus rinkoje, taip pat su kitomis svarbiomis reguliavimo institucijomis, susijusiomis su naujienų skelbimo internete veikla;

18. žino, kad SLAPP ieškinių aukos ar potencialios aukos šiuo metu gauna tik kitų kolegų, susidūrusių su panašiais ieškiniais arba išmanančių SLAPP pobūdį ir procedūrą, teikiamą finansinę ir psichologinę pagalbą, siekiant padėti jiems suprasti ieškinį, kuris jiems pareikštas, ir galbūt net jį užginčyti; vis dėlto mano, kad tokia pagalba, nors ir pagirtina, yra nepakankama ir kad reikia numatyti tolesnes priemones;

([27]) OL L 95, 2010 4 15, p. 1.

19. palankiai vertina svarbų ir naudingą pilietinės visuomenės darbą didinant informuotumą apie žalingą SLAPP poveikį, taip pat paramą, kurią ji teikia nukentėjusiesiems ir asmenims, prieš kuriuos gali būti panaudoti SLAPP;

20. yra sunerimęs dėl to, kad COVID-19 pandemija padarė poveikį visam žiniasklaidos sektoriui, visų pirma dėl sumažėjusių pajamų ir blogėjančių žurnalistų darbo sąlygų, todėl jų pažeidžiamumas SLAPP aspektu galėjo išaugti; įspėja, kad vyriausybės naudojosi ekstremaliąja situacija dėl koronaviruso kaip pateisinama priežastimi įgyvendinti ribojamąsias priemones, kuriomis varžoma saviraiškos laisvė;

SLAPP pasauliniu lygmeniu

21. apgailestauja, kad nė viena valstybė narė iki šiol nėra priėmusi tikslinių teisės aktų, kuriais būtų užtikrinama apsauga nuo SLAPP; vis dėlto pažymi, kad kai kuriose Jungtinių Valstijų valstijose ir Kanadoje, taip pat Australijoje kovos su SLAPP teisės aktai yra ypač išplėtoti; ragina Komisiją išanalizuoti geriausią kovos su SLAPP praktiką, šiuo metu taikomą už ES ribų, nes ji galėtų būti vertingas įkvėpimo šaltinis Sąjungos teisėkūros ir ne teisėkūros priemonėms šiuo klausimu; pabrėžia, kad svarbu laikytis bendro Sąjungos požiūrio, kuriuo būtų įsipareigojama taikyti plačiausio užmojo teisės aktus ir geriausios praktikos pavyzdžius, kurie galioja šiuo metu, siekiant atgrasyti nuo SLAPP naudojimo Sąjungoje;

Teisėkūros veiksmų poreikis

22. pritaria daugeliui pilietinės visuomenės organizacijų, akademinės bendruomenės atstovų, praktikuojančių teisininkų ir nukentėjusių asmenų, kurie nurodo, kad reikia imtis teisėkūros veiksmų kovojant su vis didėjančia SLAPP problema; todėl primygtinai ragina iš dalies pakeisti reglamentus „Briuselis I“ ir „Roma II“, kad būtų užkirstas kelias vadinamajam šmeižto turizmui arba parankios jurisdikcijos paieškoms, ir nustatyti, kad kompetentingas teismas ir taikytina teisė baudžiamosioms ar civilinėms byloms, susijusioms su garbės ir orumo įžeidimu, žala reputacijai ir asmens reputacijos apsauga, turėtų iš esmės būti ieškovo nuolatinės gyvenamosios vietos kompetentingas teismas ir taikoma teisė; taip pat ragina nustatyti vienodą ir nuspėjamą taikomos teisės normą garbės ir orumo įžeidimo atveju; primygtinai ragina Komisiją pateikti pasiūlymus dėl privalomų Sąjungos teisės aktų dėl bendrų ir veiksmingų apsaugos priemonių, taikomų nuo SLAPP nukentėjusiems asmenims visoje Sąjungoje, be kita ko, priimant direktyvą, kuria nustatomi būtiniausi apsaugos nuo SLAPP standartai, gerbiant Chartijoje įtvirtintas teises ir principus; tvirtina, kad be tokių teisėkūros veiksmų SLAPP ir toliau kels grėsmę demokratijai, teisinės valstybės principui ir pagrindinėms teisėms į saviraiškos, asociacijų ir taikių susirinkimų bei informacijos laisvę Sąjungoje; yra susirūpinęs dėl to, kad jei priemonėmis bus sprendžiama tik su garbės ir orumo įžeidimu susijusių ieškinių problema, vis dar gali būti naudojami ieškiniai, susiję su kitais civiliniais klausimais ar baudžiamaisiais procesais, ieškovų, įsikūrusių ES arba ne ES, iniciatyva;

Teisinis pagrindas

23. patvirtina, kad teisėkūros priemonės Sąjungos lygmeniu galėtų būti grindžiamos SESV 81 straipsniu (dėl tarpvalstybinių civilinių bylų) ir SESV 82 straipsniu (dėl baudžiamųjų bylų) ir atskirai SESV 114 straipsniu, siekiant apsaugoti visuomenės dalyvavimą, kad būtų galima užtikrinti tinkamą vidaus rinkos veikimą sudarant sąlygas atskleisti korupciją ir kitą piktnaudžiavimo praktiką; tvirtina, kad pasitelkiant pastarąją priemonę taip pat būtų galima spręsti SLAPP problemą, kai jie suprantami kaip ieškiniai, kuriais naudojamasi kitais tikslais nei siekiant iš tikrųjų remtis ar naudotis teise, bandant užkirsti kelią Sąjungos teisės pažeidimų tyrimui ir pranešimui apie juos, taikant panašų požiūrį į tą, kuris lėmė Direktyvos (ES) 2019/1937 (Pranešėjų apsaugos direktyva) priėmimą; laikosi nuomonės, kad pirmiau minėtais teisiniais pagrindais galėtų būti sprendžiama SLAPP problema tiek baudžiamųjų, tiek civilinių bylų atvejais, nors ir taikant atskiras teisėkūros priemones; ragina, remiantis šiais Komisijos pasiūlymais, visoje Sąjungoje nustatyti veiksmingas apsaugos nuo SLAPP priemones ir jas kartu su valstybių narių veiksmais taikyti ir vidaus byloms;

***Bendros apsaugos taisyklės* ir civilinė teisena**

24. mano, kad nepaprastai svarbu priimti teisėkūros priemonę, kuria būtų apsaugotas nuo SLAPP nukentėjusių asmenų vaidmuo užkertant kelią Sąjungos teisės pažeidimams, pranešant apie juos ir juos pasmerkiant ir užtikrinant tinkamą vidaus rinkos veikimą bei visapusišką pagrindinių teisių laikymąsi; primygtinai ragina Komisiją pateikti pasiūlymą dėl teisės akto, kuriame būtų nustatytos asmenų, kurie tiria šiuos viešojo intereso klausimus, apie juos praneša ar kitaip juos viešina, bendros apsaugos priemonės;

25. primygtinai ragina Komisiją pateikti pasiūlymą dėl priemonės, kuria būtų sprendžiama SLAPP bylų problema, pvz., taisyklių dėl SLAPP ir kitų teismo veiksmų, kuriais siekiama užkirsti kelią visuomenės dalyvavimui, išankstinio atmetimo, kuri turėtų apimti tinkamas sankcijas, pvz., civilines nuobaudas ar administracines baudas, piktnaudžiavimo motyvų

galimybės apsvarstymą, net jei ieškinys ar veiksmai nėra atmetami, nukentėjusio asmens patirtas išlaidas ir žalą (ekonominę, reputacijos, psichologinę ar kt.); pabrėžia, kad prašymo dėl išankstinio atmetimo sąlygose turėtų būti atsižvelgiama į sunkumus, su kuriais susiduria nuo SLAPP nukentėję asmenys, visų pirma reikalaujant, kad ieškovas pagrįstų, kad ieškiniu nepiktnaudžiaujama, priskiriant bylinėjimosi išlaidas ieškovui ir suteikiant teisinę bei finansinę paramą atsakovui; primygtinai ragina valstybes nares taikyti tokias civilinio proceso apsaugos priemones ne tik tarpvalstybinėms, bet ir vidaus SLAPP byloms; be to, ragina Komisiją atliekant būsimą Reglamento „Briuselis I“ ir Reglamento „Roma II“ peržiūrą nagrinėti klausimus, dėl kurių vykdomos parankios jurisdikcijos paieškos ir šmeižto turizmas, sykiu atsižvelgiant į Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos atliekamą darbą; galiausiai ragina Komisiją visoje Sąjungoje didinti teisėjų ir prokurorų informuotumą apie SLAPP, įskaitant informacijos apie būtinybę iš anksto atmesti tokius ieškinius, taip pat apie tinkamą Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos garbės ir orumo įžeidimo srityje įgyvendinimą teikimą;

26. primena, kad *res judicata* principas trukdo SLAPP iniciatoriams pareikšti kitus su tais pačiais faktais ir tomis pačiomis šalimis susijusius ieškinius; laikosi nuomonės, kad teismai, nagrinėdami pareiškimą dėl SLAPP, turėtų tinkamai atsižvelgti į tai, kad šalis yra anksčiau inicijavusi SLAPP (net jei faktai ir šalys nėra visiškai tie patys, tačiau yra panašūs ir (arba) susiję);

27. laikosi nuomonės, kad bet kokia atitinkamų Reglamento „Briuselis I“ taisyklių peržiūra turėtų būti tinkamai susieta su lygiaverte Lugano konvencijos peržiūra, kad būtų užtikrintas nuoseklus tarptautinės jurisdikcijos taisyklių taikymas civilinėse ir komercinėse bylose už Sąjungos ribų ir Sąjungos piliečių atžvilgiu;

Baudžiamoji teisena

28. primygtinai ragina Komisiją spręsti SLAPP, pareikšto pasitelkiant baudžiamąjį procesą, rimtumo klausimą ir pateikti pasiūlymą dėl priemonių siekiant užtikrinti, kad garbės ir orumo įžeidimas ir šmeižtas raštu bei žodžiu, kurie daugumoje valstybių narių laikomi nusikalstama veika, negalėtų būti naudojami SLAPP tikslais pasitelkiant valstybinį ar privatų kaltinimą; pabrėžia Europos Tarybos ir ESBO raginimus dekriminalizuoti garbės ir orumo įžeidimą; ragina Komisiją traktuoti SLAPP kaip ieškinius, kurie naudojami kitais tikslais nei siekiant iš tikrųjų remtis ar naudotis teise; atkreipia dėmesį į tai, kad atsakovams dažnai pareiškiami baudžiamieji kaltinimai ir kartu jiems pareiškiami ieškiniai dėl civilinės atsakomybės, kuri tariamai kyla dėl to paties elgesio, ir ragina Komisiją pradėti taikyti bendras būtiniausias procedūrines garantijas siekiant apsaugoti nuo šių bendrų SLAPP;

29. primena, kad pagal Chartijos 47 straipsnį nustatytai teisei į teisingą bylos nagrinėjimą būdinga šalių procesinės lygybės administraciniame, civiliniame ir baudžiamajame procese sąvoka ir ji yra ja pagrįsta; yra susirūpinęs dėl to, kad šalių galios ir išteklių disbalansas SLAPP bylose kenkia procesinės lygybės principui, taigi ir teisei į teisingą bylos nagrinėjimą;

Teisėtas ieškovų interesas

30. pareiškia, kad valstybių narių teismai turi užtikrinti tinkamą ir laiku vykdomą procesą ir subalansuotą teisėtų teisių, pvz., teisės apsaugoti savo reputaciją, kylančių iš Sąjungos teisės, apsaugą ir kad šioms teisėms negali kilti pavojus, įskaitant teises, kurios paprastai nurodomos piktnaudžiaujamojo pobūdžio bylose; todėl pabrėžia, kad kovos su SLAPP priemonėmis neturėtų būti daromas poveikis tiesėtiems teismo veiksmams ir ieškovų teisei kreiptis į teismą; tuo pačiu metu tvirtina, kad būtina užkirsti kelią bet kokiam piktnaudžiavimui teisingumo sistemomis ir tomis teisėmis tokiu būdu, kuris akivaizdžiai prieštarautų teisės aktų leidėjų ketinimui, kuriuo vadovaujantis jos buvo suteiktos fiziniams ar juridiniams asmenims siekiant užtikrinti teisę į teisingą bylos nagrinėjimą; laikosi nuomonės, kad šiuo tikslu apsaugos priemonės reikalingos ne tik siekiant apsaugoti SLAPP aukas, bet ir užkirsti kelią piktnaudžiavimui kovos su SLAPP priemonėmis ir už jį bausti, pvz., tais atvejais, kai autoritarinės vyriausybės naudoja kovos su SLAPP nuostatas, kad apsaugotų savo vyriausybės kuriamas NVO nuo teisėtų ieškinių dėl garbės ir orumo įžeidimo; pažymi, kad tokio piktnaudžiavimo prevencija taip pat būtina siekiant teisingai ir vienodai taikyti Sąjungos teisę ir taip užtikrinti jos veiksmingumą;

Galimos neįpareigojančios teisės priemonės

31. pabrėžia, kad reikia skubiai sukurti patikimą fondą, kurio lėšomis būtų remiami nuo SLAPP nukentėję asmenys ir juos remiančios organizacijos su sąlyga, kad lėšos būtų tiesiogiai naudojamos teisiniams mokesčiams padengti arba teisinei pagalbai ir psichologinei paramai teikti; pabrėžia, jog svarbu, kad nuo SLAPP nukentėję asmenys ir potencialios aukos galėtų gauti suprantamą ir prieinamą informaciją apie tokio pobūdžio bylas, teisinę pagalbą ir paramą, įskaitant psichologinę paramą aukoms ir jų šeimos nariams;

32. mano, kad parama nepriklausomoms įstaigoms, kurios gali nagrinėti skundus ir teikti pagalbą potencialioms SLAPP aukoms, taip pat tinkamas teisėjų ir teisininkų mokymas gali iš esmės prisidėti didinant žinias ir gebėjimus, kaip identifikuoti SLAPP kaip ieškinius, kurie naudojami kitais tikslais nei siekiant iš tikrųjų remtis ar naudotis teise, juos nagrinėti, taip pat kaip nustatyti SLAPP grėsmę ir ją šalinti;

33. mano, kad būtina rinkti duomenis apie SLAPP atvejus ir didinti informuotumą apie SLAPP pobūdį ir žalingą jų poveikį;

34. teigiamai vertina Komisijos rekomendaciją dėl žurnalistų ir kitų žiniasklaidos specialistų apsaugos, saugumo ir įgalėjimo užtikrinimo Europos Sąjungoje (C/2021/6650); pažymi, kad vis dažniau laisvai samdomi darbuotojai, ypač jauni žurnalistai ir žiniasklaidos darbuotojai, savo karjeros pradžioje dirba didelės rizikos ir konfliktų zonose; yra susirūpinęs dėl mažų garantijų darbo ir blogėjančių saugumo sąlygų, kuriomis laisvai samdomi darbuotojai dirba didelės rizikos ir konfliktų zonose; ragina valstybes nares visapusiškai įgyvendinti Europos Tarybos rekomendaciją dėl žurnalistikos apsaugos ir žurnalistų bei kitų žiniasklaidos atstovų saugumo;

Papildomumas su kitomis priemonėmis ir kitų sričių politika

35. mano, kad naujos kovos su SLAPP teisėkūros ir ne teisėkūros priemonės turėtų papildyti kitas ES priemones ir politiką; palankiai vertina 2021–2025 m. Sąjungos kovos su organizuotu nusikalstamumu strategiją ir ragina dėti daugiau pastangų šioje srityje; pažymi, kad teisėkūros ir neįpareigojančios teisės priemonės negali būti veiksmingos valstybėse narėse, dėl kurių kyla susirūpinimas dėl teisminių institucijų nepriklausomumo ar kovos su korupcija; atsižvelgdamas į tai, pakartoja, kad nepaprastai svarbu sukurti ES demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių mechanizmą, kaip pasiūlė Parlamentas;

36. primena apie Reglamento (ES, Euratomas) 2020/2092 dėl bendro Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimo, kuris nuo 2021 m. sausio 1 d. taikomas visiems įsipareigojimų ir mokėjimų asignavimams, svarbą; pabrėžia, kad Sąjungos finansiniai interesai turi būti apsaugoti pagal ES vertybes ir įsipareigojimus ir kad tuo atveju, jei valstybės narės nesugebės apsaugoti šių vertybių, Komisija turėtų taikyti sąlygų režimą; atsižvelgdamas į tai, teigiamai vertina svarbų tiriančiųjų žurnalistų darbą atskleidžiant piktnaudžiavimo ES lėšomis atvejus ir pabrėžia, jog svarbu, kad žurnalistai galėtų verstis savo profesija netrukdomi kliūčių, sudaromų pareiškiant SLAPP;

37. pabrėžia, kad Sąjungos lygmens kovos su SLAPP priemonės turėtų papildyti ir atitikti kitas turimas priemones, pvz., demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių apsaugos mechanizmą, kovos su korupcija politiką ir dabartines pilietinei visuomenei ir teisingumo sistemoms remti skirtas finansines programas;

38. pabrėžia, kad kova su korupcija yra nepaprastai svarbi siekiant išsaugoti demokratiją, pagrindines teises ir teisinę valstybę, nes korupcija, kuri gali būti įvairių formų, kenkia mūsų vertybėms, tinkamam valstybių veikimui ir sudaro sąlygas organizuotam nusikalstamumui;

39. ragina Komisiją, vadovaujantis metiniu demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių mechanizmu, sustiprinti reguliarų, įtraukų ir struktūrinį dialogą su nacionalinėmis valdžios institucijomis, NVO, profesinėmis asociacijomis ir kitais suinteresuotaisiais subjektais, siekiant apsaugoti ir remti žurnalistus ir kitus pilietinės visuomenės atstovus, kuriems gresia SLAPP, baudžiamasis persekiojimas ar priekabiavimas;

o

o o

40. ragina Komisiją pateikti pasiūlymų remiantis šios rezoliucijos priedu;

41. paveda Pirmininkui perduoti šią rezoliuciją Tarybai ir Komisijai.

2021 m. lapkričio 11 d., ketvirtadienis

PRIEDAS

1. Neįpareigojančios teisės ir įpareigojančios teisės priemonių rinkinys

Teisėkūros priemonės. SLAPP skirtas dokumentų rinkinys, ***į kurį įtraukti išankstinio atmetimo mechanizmai,*** turėtų apimti pasiūlymus dėl:

— bendrųjų taisyklių, kuriomis užtikrinama apsauga nuo SLAPP; konkrečių teisės aktų, kuriais nustatomi bendri būtiniausi pagalbos ir atgrasomųjų priemonių standartai, užtikrinant apsaugą nuo SLAPP;

— konkrečių civilinės teisenos klausimų sprendimo; valstybės narės primygtinai raginamos juos taikyti ir vidaus byloms dėl SLAPP, taip pat tarptautinės privatinės teisės, įskaitant teisminį bendradarbiavimą ir parankios jurisdikcijos paieškas, klausimų sprendimo;

— konkrečių baudžiamosios teisenos klausimų sprendimo.

Ne teisėkūros priemonės. Šis dokumentų rinkinys turėtų papildomai apimti:

— tinkamą teisėjų ir praktikuojančių teisininkų mokymą SLAPP klausimais;

— įvairių teisės sričių, pvz., nacionalinių žiniasklaidos įstatymų ir konstitucinių įstatymų šioje srityje, sąveikos vertinimą;

— specialų Sąjungos fondą, iš kurio nuo SLAPP nukentėjusiems asmenims ir jų šeimos nariams būtų teikiama pagalba, įskaitant finansinę, teisinę ir psichologinę pagalbą;

— paramą nepriklausomoms įstaigoms (pvz., ombudsmenams), galinčioms nagrinėti asmenų, kuriems gresia SLAPP pavojus arba kurie susiduria su SLAPP procesais, skundus ir teikti pagalbą jiems bei žiniasklaidos savireguliavimo įstaigoms;

— viešai prieinamą atitinkamų teismo sprendimų Sąjungos registrą;

— vieno langelio principu veikiantį centrą ir (arba) paramos centrą, kurį remtų specialiųjų žinių turintiems teisininkams, praktikuojantiems teisininkams ir psichologams skirti nacionaliniai tinklai, į kurį gali kreiptis nuo SLAPP nukentėję asmenys ir kuriame jie gali gauti patarimų ir lengvai prieinamos informacijos apie SLAPP ir paramą kovojant su SLAPP, įskaitant pirmąją pagalbą, teisinę pagalbą, finansinę ir psichologinę paramą, be kita ko, per tarpusavio keitimosi tinklus.

2. Bendrosios taisyklės

Pasiūlymu dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl bendrosios apsaugos priemonės būtų siekiama dvejopo tikslo: laikantis pagrindinių teisių ir principų, pripažintų visų pirma Chartijoje, apsaugoti asmenis, tiriančius viešojo intereso klausimus, susijusius su Sąjungos teisės pažeidimais, įskaitant piktnaudžiavimo praktiką, kuri neatrodo neteisėta, tačiau kenkia teisės dalykui arba tikslui, pranešančius apie juos ar kitaip juos atskleidžiančius, ir apsaugoti tinkamą vidaus rinkos veikimą.

Teisėkūros priemonėje taip pat turėtų būti numatyta:

a) aiški SLAPP apibrėžtis, įskaitant visuomenės dalyvavimo viešojo intereso klausimu apibrėžtį;

b) tyrimų ir ataskaitų, įskaitant informacijos šaltinius, konfidencialumo taisyklės;

c) atsakomųjų veiksmų draudimo ir veiksmingų bei atgrasomųjų sankcijų už SLAPP veiksmus taisyklės;

d) taisyklės, kuriomis užkertamas kelias netinkamam kovos su SLAPP priemonių naudojimui;

e) paramos priemonės, įskaitant:

i) veiksmingą pagalbą, informavimą, praktinius patarimus bei paramą, teikiamą pagal vieno langelio principą, užtikrinant pirmąją pagalbą nuo SLAPP nukentėjusiems asmenims;

ii) teisinę ir finansinę pagalbą;

f) veiksmingos apsaugos nuo atsakomųjų veiksmų, vykdomų dėl šalių galios disbalanso, priemonės, sudarančios sąlygas atlyginti galimai patirtą žalą.

3. Civilinis procesas

Pasiūlyme dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl civilinio proceso priemonės, taikytinos SLAPP bylose, kurią valstybės narės primygtinai raginamos taikyti ir vidaus bylose, turėtų būti plėtojamas teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose numatant bendras taisykles dėl SLAPP, susijusių su pagal civilinę teisę pareikštais reikalavimais, ir jis turėtų apimti šiuos aspektus:

a) ieškovas bylose, susijusiose su visuomenės dalyvavimu, nurodo ir pateikia pagrindimą, kodėl ieškinys nėra piktnaudžiaujamojo pobūdžio;

b) teismai kuo ankstesniame etape sumarinio proceso tvarka atmeta piktnaudžiaujamojo pobūdžio ieškinius *ex officio* arba atsakovui pateikus prašymą, grindžiamą jo teise pateikti prašymą dėl išankstinio atmetimo;

c) teismai, priimdami bet kokį galutinį sprendimą, apsvarsto piktnaudžiaujamojo pobūdžio elemento galimybę;

d) trečiosios šalys gali įstoti į bylą ir perimti atsakovo teises bei pareigas, laikantis nacionalinės proceso teisės;

e) teismai, vertindami išlaidas ir priteisdami žalos atlyginimą, atsižvelgia į viešąjį interesą ir bylos šalių finansinių išteklių pusiausvyrą;

f) priemones, kuriomis siekiama apsaugoti nukentėjusius asmenis nuo už Sąjungos ribų pareikštų SLAPP;

g) teisę į visų išlaidų atlyginimo priteisimą;

h) teisę į patirtos materialinės ir nematerialinės žalos, įskaitant ekonominę, reputacinę, psichologinę ar kitokią žalą, atlyginimą;

i) taisykles, kuriomis siekiama užkirsti kelią tolesniam šalies, kuri pareiškė SLAPP ieškinį, piktnaudžiavimui bylinėjimusi dėl tų pačių faktų, visų pirma atsižvelgiant į šią aplinkybę nagrinėjant naują bylą.

Komisijos pasiūlyme, kuriuo siekiama užtikrinti teisinį tikrumą ir nuspėjamumą, parengtame atlikus tarptautinės privatinės teisės priemonių peržiūrą, turėtų būti nustatyta, kad:

a) Reglamentas „Briuselis I“ išdėstomas nauja redakcija nustatant aiškią taisyklę, kad nagrinėjant ieškinius dėl garbės ir orumo įžeidimo ar kitus civiline ir komercine teise grindžiamus ieškinius, kurie gali būti SLAPP atvejai, teismo vieta nustatoma tik pagal atsakovo įprastinę gyvenamąją vietą, tinkamai atsižvelgiant į atvejus, kai nuo garbės ir orumo įžeidimo nukentėję asmenys yra privatūs asmenys;

b) taikytina teisė yra publikacijos tikslinės vietos teisė arba, jei tokios vietos neįmanoma nustatyti, redakcinės kontrolės vietos ar atitinkamos veiklos, susijusios su visuomenės dalyvavimu, vietos teisė.

4. Baudžiamasis procesas

Pasiūlyme dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl SLAPP baudžiamosios teisės aspektų turėtų būti:

a) nurodyta, kad, kai garbės ir orumo įžeidimas ir šmeižtas raštu bei žodžiu laikomi nusikalstama veika, jie negali būti naudojami SLAPP tikslais, visų pirma teikiant privatų kaltinimą;

b) patikslintos nuostatos, kuriomis apsaugomos asmenų teisės, kad baudžiamasis persekiojimas negalėtų būti panaudotas siekiant nutildyti SLAPP aukas;

c) sudarytos palankesnės sąlygos nuosprendžių ir teismo sprendimų tarpusavio pripažinimui ir policijos bei teisminiam bendradarbiavimui baudžiamosiose bylose;

d) nustatytos bendros būtiniausios procedūrinės garantijos siekiant apsaugoti atsakovus, kuriems pareikšti SLAPP, grindžiami tiek baudžiamaisiais kaltinimais, tiek ieškiniais dėl civilinės atsakomybės, tariamai kylančiais dėl to paties elgesio.

Šios priemonės turėtų papildyti dabartinę Komisijos veiklą, jau priimtus teisės aktus ir būsimas iniciatyvas.